

Caracterització climàtica d'Inca segons les publicacions *Ca Nostra* i *La Veu d'Inca* (1907-1929)

1. Introducció

A final del segle XIX i principi del segle XX a Mallorca aparegueren un gran nombre de publicacions de premsa escrita d'àmbit local. Dins aquest context la ciutat d'Inca no en quedà al marge, i molt menys pensant en el considerable moviment obrer de la vila pel seu caràcter industrial en aquella època, i per la seva importància.

Dins d'aquest conjunt de publicacions hi destaquen les de caràcter regionalista, que pretenien difondre la cultura del país entre els lectors. Englobades dins aquest darrer tipus trobam les publicacions impulsades per en Miquel Duran i Saurina.

Miquel Duran i Saurina (Inca 866-1953) era d'ideologia regionalista i catòlic. Va fundar una llibreria i, posteriorment, al 1907 una impremta. També va crear el Cercle d'Obrers Catòlics d'Inca (1900) i l'Harpa d'Inca (1920). A més a més, fou un gran impulsor cultural i de la llengua catalana. Dues de les publicacions que ell va impulsar són *La Veu d'Inca* i *Ca Nostra*.

La revista *Ca Nostra*, que s'emmarca dins del corrent regionalista, té tres èpoques. La primera època va de l'octubre de 1907 fins al desembre de 1914. La segona època va del febrer de 1919 a l'abril de 1926. I la tercera època comprèn del maig de 1918 a l'agost de 1929. Aquesta publicació va tenir periodicitat setmanal, de vegades quinzenal i fins i tot mensual, segons l'època.

La publicació *La Veu d'Inca* comença la seva tirada el gener de 1915 i el darrer número surt l'abril de 1929.

Aquestes dues publicacions estaven redactades en català i tenien una clara funció educacional i formativa en tot allò relatiu a la llengua i cultura pròpies, sempre des d'un punt de vista catòlic, i un tant conservador, sobretot vist des de l'òptica actual. S'inscriuen dins el regionalisme catòlic de caire social. També incloïa articles de temàtica literària, sociològica i artística.

Tant una publicació com l'altra incloïen un apartat on es relatava, de manera breu, els fets més importants ocorreguts a la ciutat d'Inca durant la darrera setmana o quinzena. Eren fets relatius a successos, una crònica del mercat amb els preus dels productes, etc. I a més, també es relatava, tot i que no sempre, el temps que feia i si s'havia produït algun fenomen destacable. Aquest apartat, se l'anomena "Cronicó", "Crònica d'Inca" o "Notícies d'Inca", depenent del moment i de la persona que el fa.

2. Temps i clima a Inca entre 1907 i 1929

La ciutat d'Inca es troba situada en el Raiguer de Mallorca, sobre una sèrie de turons lleugerament inclinats cap a l'E-SE, a recer dels vents del nord protegida per la serra de Tramuntana, i vora el Pla de Mallorca. El nucli antic d'Inca es troba situat sobre una carena de turons orientats perpendicularment als vents procedents de l'embat de la badia d'Alcúdia, que refresquen la ciutat a l'estiu. Inca gaudeix d'un clima amb certs caràcters de continentalitat. A més, té una precipitació mitjana anual de 586,4 mm (1960-1990).

El nucli de població es troba travessat pel torrent de Cantabou, que és el que més ha alterat la vida quotidiana a Inca en episodis d'inundacions. I, per altra banda, hi ha també la Font Vella, que suposa un referent en èpoques de sequera, ja que era la font principal d'abastiment d'aigua per a la població inquera.

Per altra banda, també hem de tenir en compte el moment històric en què es publica *Ca Nostra* i *La Veu d'Inca*, ja que suposa el canvi del model econòmic d'agrícola cap a industrial, i per tant, tot i les abundants referències a l'agricultura i el temps atmosfèric, només es parla del temps en èpoques de recollida de l'ametla i de la verema, ja que eren els cultius dominants. Si bé, a causa de la importància dels mercats i les fires a Inca, sempre es detalla el temps atmosfèric en aquests dies assenyalats.

En total s'han trobat cent vuitanta vuit referències al temps del total de publicacions examinades. En algunes d'aquestes referències s'esmenta més d'un fenomen, de tal manera que a una mateixa referència es pot parlar de pluja i neu, o també de vent. I així, en total ens trobam amb dues-centes nou referències al temps atmosfèric.

Aquestes referències al temps atmosfèric, s'han classificat en les següents categories, segons el fenomen:

- Pluja. Ja sigui una brusqueta poc destacable, o bé una precipitació important amb inundacions.

- Bon temps. S'entén per bon temps l'absència de pluges i sense grans calors.
- Neu. Normalment es refereix a nevades ocorregudes a la serra de Tramuntana, tot i que alguna vegada també s'ha produït a Inca.
- Sequera. La sequera ve determinada pels períodes de manca d'aigua per als cultius o bé per al consum humà. Com que les publicacions estudiades s'emmarquen dins el catolicisme, en cas d'haver rogatives *pro pluviam*, es fa saber perquè els feligresos hi acudissin.
- Vent. El vent s'esmenta sobretot en casos de grans ventades que causaren destrosses a l'agricultura o bé a la vila.
- Calor. Evidentment, es dona sobretot en època estival. Simplement és una referència subjectiva, ja que no tenim dades concretes de temperatura.
- Fred i gelades. Les gelades apareixen referenciades sobretot a final d'hivern i principi de primavera, que és quan més perjudiquen l'agricultura per ser l'època de creixement dels cultius.
- Calabruix. Aquest fenomen, se l'anomena sobretot pels danys causats a fora vila en els cultius.
- Tempesta.
- Llamps. Tot i que és un fenomen freqüent, només se'l cita en cas d'haver produït danys materials o personals, ja que aquest fet té un gran impacte social.

Quant a la distribució per anys de les referències al temps atmosfèric, aquesta és bastant irregular, ja que hi ha anys amb una o dues referències (1921, 1922) i d'altres de fins a vint-i-quatre referències (1912, 1916). En el cas dels anys amb poques referències, pot ser a causa del fet que al cronista en qüestió no li atragués gaire el tema meteorològic, i per tant no l'esmenta a la seva crònica, o bé aquests anys varen ser anys relativament normals, quant a pluges, calors, etc. Per altra banda, els anys amb més freqüència de notícies meteorològiques coincideix amb un període de sequera, amb la conseqüent preocupació pel tema, i amb el final d'aquesta. En aquest període el cronista relata, mes a mes, l'evolució de la sequera i les conseqüències de la manca de pluges a la societat i a l'agricultura.

Any	Nombre de referències
1907	3
1908	12
1909	4
1910	23
1911	15
1912	24
1913	22
1914	13
1915	10

Any	Nombre de referències
1916	24
1917	13
1918	3
1919	2
1920	2
1921	1
1922	1
1923	3
1924	13

Any	Nombre de referències
1925	10
1926	2
1927	0
1928	6
1929	3
Total	209

2.1. Pluja

Aquest és el fenomen meteorològic amb un major nombre de referències, ja que és el que més condiciona la vida quotidiana de la gent (fires i actes religiosos a l'aire lliure) i les collites, a l'agricultura.

En la crònica de cada publicació, es relata sobretot quan plovia en temps de fires o bé el dijous, dia de mercat a Inca, ja que aquest fet influïa enormement en el volum de negoci.

També es relacionen les pluges amb els cultius de cada època i de cada moment de l'any, de tal manera que no siguin perjudicials per a l'agricultura.

Així tenim que a l'abril de 1908 diu: "Els nostros campers tenen por que les humitats no sien perjudicials a los sembrats que prou enderrerits van a causa de no volermos dexar aquest bó d'hivern..." I el juny del mateix any diu: "Durant la setmana han caigudes algunes brusques y han fet algunes tandes bascoses, que no poren esser gens beneficioses a nostros camps". Per tant, en el primer cas hi ha un excés de pluges, en un moment de l'any que també ha de fer sol pels sembrats. I en el segon cas parla de pluges caigudes fora de temps, i per tant, perjudicials per al cicle agrícola.

També hi ha casos de pluges que alteren la vida social de la vila com per exemple les que afectaven alguna fira, com el 1909: "La segona fira d'Inca va resultar un poc magreta, per lo que s'esperava, a causa del mal temps que fé el dissabte abans y la nit anterior. Si bé no va ploure de tot el dia, el cel ennigulat amenassava..."; el 1910: "Tercera fira d'Inca. Molt concorreguda y molt truyosa, encara que les quatre gotes del matí li decantaren un poc."; al Dijous Bo de 1912: "A pesar del temps que amenassa comparex moltíssima de gent a la fira del Dijous Bo. Devers les onze comensa a ploure de bo, tenguent que retirarse la gent y a poc a poc totes les parades de nostres plasses; pero com un mal any no es dolent per tothom, les tavernes, casinos y fondes en tregueren raca, vejentse plenes de gent que feya consum."; al Dijous Bo de 1924: "La fira del Dijous Bò enguany nos ha sortida banyada. El vespre abans el cel estava estirat com un llum i tothom prenosticava un dia magnífic; pero la matinada comensá aploure i seguí casi tot el dia llevat del capvespre que sessà un poc."; al mercat del dijous el 1913: "Dijous a cosa de mitx dia va fer una aigada ben forta i rebunyent que durà cosa de mitja horeta, desbaratant nostro mercat en satisfacció de tots."; i fins i tot a les festes de carnaval: "El Dijous Llarder va esser fret i banyat i la gent no va anar de passetj." I al pancaritat a Santa Magdalena: "A causa del mal temps no sa fa la festa del Pancaritat a l'Oratori de Santa Magdalena. La festa d'església se va fer a la Parròquia."

Altres vegades varen afectar altres actes com una processó el març de 1910. "El mal temps no permet que se fassa la processó de la diada a les monjes tancades..."

Fins i tot hi ha un cas, tot i que no degué esser l'única vegada, en què hi ha una petita inundació en el carrer del Torrent, que trasbalsa la vida dels veïns, a l'agost de 1929:

“Aquesta nit passada ha plogut amb gran abundància més d’una hora i mitja sens parar. Els nostres camps que desde’l febrer no s’havien assaonat, s’han abeurat abastament. Encara que aquí no ha cap d’any d’importància ha fet passar una mala nit als veïns del carrer del Torrent que quedà inundat, entrant l’aigua dins les cases fins un parei de pams d’alçada. La causa de la inundació és deguda a que tota l’aigua del carrer no té més sortida que unes clavegueres, que, a més a més embossades an els retxats d’entrada.”

2.2. Sequera

La sequera és un fenomen intrínsec del clima mediterrani, ja que es produeix periòdicament. En el període estudiat n’hi ha diverses. Són fàcilment detectables, ja que el cronista, a part de parlar de manca d’aigua als camps, també parla de rogatives i manca d’aigua, fins i tot per a beure. Particularment intensa i severa va ser la sequera de 1910-13, per la seva intensitat i la seva durada. La primera referència, la trobam ja al gener de 1910, quan diu: “Horabaixa se posa de fret y el vespre fa una brusca. Els pous encara no han revengut y se sent estranyadat d’aigo.” Amb la qual cosa és significatiu el fet que en el mes de gener hi hagués falta d’aigua, quan tocaria haver-hi excés a causa de les pluges de la tardor. Durant el 1910 segueixen les referències a la sequera, com per exemple quan el febrer diu: “Està negre ferm y pareix que’l temps trempará; però sols fa una arruxadeta. El cel la mostra y no la dona!” I fins i tot, al març després de l’època de pluges en el clima mediterrani, comencen a fer-se rogatives: dia 2 de març. “A Sant Francesc comensen rogatives ab exposició menor perque Deu nostro Senyor mos favorezca ab aigos abundants, resantse la Lletania dels Sants que continuarán tots els dies després de la devoció del Via Crucis.” Dia 7 de març. “A Sant Domingo durant una missa se celebra un triduo de rogatives per aigo en nostro Amo patent. Se resa la lletania dels Sants y l’estació al Santíssim. Deu vulga escoltar les pregaries del poble feel fecondisant nostros camps ab aigos saludables.” I com no podia ser d’altra manera, pel caràcter religiós de la publicació sempre s’invoca Déu en casos de manca de pluja, i fins i tot es diu que si no plou és per la maldat dels homes.

A l’estiu del mateix any també es fa esment a la sequera, concretament el mes de juny: “Els pous de vena primetjen d’aigo, a causa de no haver fetes aigos fortes al ivern. L’Ajuntament ha nombrada una comissió de retjidors perque vejen de solventar l’estrenyemat d’aigo qu’ens amenassa.”

Fins a la primavera de 1912 no torna a parlar de sequera, perquè sembla que les pluges caigudes durant aquest període, tot i no ser abundants, varen caure en el moment adequat per a la collita. Però a la tardor del mateix any ja es diu: “El cel está tencat y no arriba a ploure y la sequía ve de tant enrera que Deu tenga missericordia de noltros.”

Però el pitjor de la sequera arriba a la tardor de 1913, quan diu, a l’octubre:

“A nostros pagesos começa a dar-los angustia i pena l’aixut de nostres terres sens haver feta saó per sembrar, trobant-mos envant ferm i esser hora de ferho per tot arreu. Aiximeteix n’hi ha que sembren confiant que’l Bon Jesús mos donará aigo per fer grellar els grans que se tiren davall terra. Ell pot i li hauriem de fer la bona.”

I el novembre:

“Els camps que'n tot temps tenen una variació encantadora en les seues estacions i mudances, i que si bé la tardor és l'estació més trista, els altres anys apenes havíem cullit els darrers fruits ja es veia verdejar els sembrats i al manco en perspectiva donaven goig; mes enguany dona pena veure els camps, i més per aquells llocs aon no hi ha arbreda que conserva la verdor tot l'any. Els arbres han perduda tota sa fulla, la llavor enerrada no ha grellat a causa del axutor, ni fins i tot no's veu cap herbeta pels animals, sols algunes bardïces ensá i enllá se veuen mosties que encara donen més pena. La llet que fa alguns mesos mos oferien a les portes ara l'hem d'anar a cercar a les lleteries demanant per a mor de Déu que la mos venguen. L'aigo ja fa temps que la bevem tèrbola de les fonts i de molts de pous que ja toquen el fons. Déu s'apiadi de nostra situació que ja comença a esser anguniosa!”

S'aprofita qualsevol festa per fer rogatives per pal·liar la sequera, tant a la de Santa Maria la Major, com a la de Santa Magdalena, perquè la situació és extrema. I tot això s'acaba el maig de 1914 amb unes grans plugudes, tot i així, fora de temps.

Després, ja no es torna a fer referència a la sequera fins al febrer de 1924, quan es tornen a fer rogatives, ja que l'hivern no va ser gaire plujós. I la cosa empitjorà encara més a principi de tardor del mateix any:

“Seguit es senten força de gemecs per la falta d'aigo en nostros pous i camps. L'esplet de figues resulta ben migrada degut a la sequedat del camp i el punt serà hora de la sembra i seria arriscat fer-la sense que el cel enviï la pluge desitjada. Són ben contades les cisternes que encara treuen aigo de pluge; unes estàn axutes i moltes proveïdes de la font pública.”

Tot i que posteriorment la tardor acabà essent humida, amb la qual cosa deixà d'haver-hi sequera.

2.3. Vent

El vent, un element meteorològic molt comú, és esmentat en diverses ocasions, sobretot en els casos en què causà danys materials o personals.

És un fenomen que pot anar lligat o no a d'altres, com la pluja, calabruix, tempesta, etc. Per tant, de vegades el trobam relacionat amb altres fenòmens, ja que es pot donar en moments puntuals de tempesta, fenòmens virulents o bé associat a grans pertorbacions.

Quant a la freqüència, destaca sobretot l'any 1916, en el qual el trobam esmentat fins a cinc vegades.

Alguns exemples de referència a vent són:

- El gener de 1910: “S'inicien vent forts que duren vuit dies.” Es tracta d'una tongada força considerable de forts vents, però atès que era l'hivern de ple no degué fer gaire mal, ja que molt d'arbrat està mancat de fulles.

- El desembre de 1913:

“Diumenge passat fe una gran ventada que causà bastanta trencadiça a nostra arbreda i ventura que'ls arbres no estava'n saba, que sinó, hauria estat ferest. Tomà el fasser de s'hort d'en Trobat un arbre corpulet de la carretera d'Alcudia i a les teulades de l'Oratori de Santa Magdalena fé una trencadiça grossa ferm.”

- El desembre de 1913:

“El fort vent que fé dijous passat va fer molta trencadiça a nostra arbreda, principalment an els ametlerars qui's troben a plena saba novella. Pels carrers i cases d'Inca hi va haver arrencades de portes i trancadiça de vidres i algunes persones en sortiren ennefrades.”

Ventada forta típica de març amb, fins i tot, danys personals.

- El març de 1925:

“Fa un vent fortíssim que fa molta trencadissa a l'arbreda de nostres camps, sobretot als ametlers que són els qui estan més en saba. An el molí de na Penya de davant la plaça dels braus, rompé i destrossá totes les entenes, quedant la torre com un arbre coronat. No hi hagué cap desgràcia.”

Una vegada més, ventada amb importants danys materials, en aquest cas al molí de na Penya, que pel fet d'esser un molí i estar en un lloc elevat, està especialment exposat a vents forts.

2.4. Neu

El fenomen de la neu, per la seva baixa freqüència a la nostra ciutat, devia esser esmentat pel cronista cada vegada que es produïa. De tota manera, aquí també s'han inclòs els casos de nevades a la serra de Tramuntana, ja que per la situació d'Inca amb una àmplia visió de les muntanyes, és fàcilment detectable aquest fenomen a la serra. També s'ha de dir que aquest es produeix gairebé cada any diverses vegades a la serra, i no sempre és anomenat a la crònica. Moltes vegades és un fenomen lligat a situacions de pluges a la part plana de Mallorca, mentre que a la serra les precipitacions són en forma nivosa.

Per anys, el 1917 és l'any amb una major freqüència de neu amb quatre referències, seguit de 1910 amb tres (recordem que aquest any va començar la sequera de 1910-13, per tant, que hi hagi sequera no vol dir que no faci fred).

Alguns exemples de referències a la neu són:

- Gener de 1909: “Hem entrat de ple a l'hivern. El fret es intens y a l'hora que tancam nostres columnes, comensa a fer neeta. Mos engega a la foganya.” Aquí la neu es produeix a Inca mateix.

- Març de 1910: “Se inicien aigos, fret y neus en molta abundancia a la montanya. Sant Joseph, avuy haurá fet valer la seua vara devers el cel puis que la savó aquesta vegada es entrada un parey de pams y la gent va contenta

y agraida ferm.” Com hem dit abans, moltes vegades la neu a la serra va lligada amb pluges al pla.

- Desembre de 1913:

“El dia de cap-d’any quan treguerem el cap fora de canostrà verem que'l Bon Jesús, per medi de ses lleis naturals en que retgeix el mon, mos havia regalat un do preciós i que l’any 1914 tenia bon començament, tot lo que veiem era blanc per haver feta una nevada que, valdament no sia de les grosses, per la set dels nostros camps haurá estat una saó que haurá entrat alguns pams, arribant a les rels dels arbres que tant la necessitaven. La gent va contenta i la satisfacció i alegria se nota seguit, seguit, en ses converses. Bons siem noltros, que la Providencia de Deu no mos marcará.”

Es tracta d’una nevada important a Inca.

- Març de 1915: “Dimarts dematí caigué en nostro terme una lleugera nevada de neu flovía en flocs molt grossos com a plomes blanques que cubrí per algunes hores la població i la campinya de blancor. El capvespre ja estigué fusa.” Nevada destacable pel fet d’haver-se produït en una època tardana.

- Gener de 1918:

“De cada dia es veu més que els danys causats per la neu són estat grossos de tot a nostra arbreda. No recordam haver vista amb cap ventada una trancadiça més grossa de cimals i rematge. A pesar de fer uns 12 dies de la nevada encara se veuen per nostros carrers i places caramulls de neu i pel camp qualche redol ben gros (...)”

Aquesta degué ser una nevada considerable pel que es conta dels danys causats, i que tot i fer dotze dies que havia nevat, encara hi havia restes de neu al camp i a la vila, per tant, o bé la nevada va ser molt intensa o bé les temperatures varen ser prou baixes per conservar la neu tants de dies.

2.5. Calor

La calor és un fenomen subjectiu de cadascú, ja que sense dades objectives de temperatura no podem saber si realment feia o no calor, si bé tenim referències del cronista que conta com ho vivia la societat de l’època.

La calor, tot i produir-se anualment durant l’estiu, sobretot, no és esmentada cada any, segurament pel fet que és el més normal d’aquesta època i només es referenciava si era una calor excessiva (segurament això combinat amb índexs elevats d’humitat relativa).

Per anys, l’any amb una major freqüència de referències a la calor és 1916, amb cinc. Alguns exemples de referències a la calor són:

- Agost de 1911: “Aquesta gran calorada que comensá per Santa Margalida, sa moja heu encen, no minva ni poc ni gens. Feya molts d’anys que no havia fet un estiu tan pesat y les persones van de mort a mort, empresides, malfetes y com acubades.”

- Setembre de 1911: “A causa de la calorassa que fa y a les malalties que mos amenassen encara no’s son ubertes a Inca les escoles oficials.” Pel que es veu, el final de l’estiu de l’any 1911 va ser molt calorós, i per aquesta causa no s’obriren les escoles.

- Maig de 1912: “Repentinament es temps ha canviat, fa molta calor y els vestits de s’hivern com qui fassin nosa” i “Fá una calor excesiva. Se senten moltes persones que diuen que may dins el maig havien sentida tanta calor, y podien afagir, també que may dins l’abril havia fet tant de fret”. El 1912 la calor començà ben aviat, ja en el mes de maig, i precisament això és noticable pel cronista, ja que no és habitual una calor excessiva dins aquest mes.

- Agost de 1913:

“Tota aquesta setmana ha feta una calor exsesiva, que’n moltes ocasions es arribada als 40 graus, sens que bastás la serena de sa nit per refredar la temperatura. Les nits son estades caloroses com els dies i passades amb defici per molts dels habitants d’Inca. Segons la dita popular, Sant Bernat, que cau dia 20 d’agost, mos ha fet fatxada.”

Un exemple més de final d’estiu calorós, un fet habitual, d’altra banda.

- Agost de 1916: “Sant Bernat ha fet fallida, diuen que es frara heu apaga i la calorada que està fent aquests dies es tan grossa que mos fa suar l’ossa i tot” i “Amb aquesta calor a Inca se estan morint bastant de porcs, que ve esser un’altre plaga de les moltes que estam patint. Deu tenga misericordia de nosaltres”. Una de les conseqüències de la calor excessiva és la mort del bestiar, com en aquest cas.

2.6. Bon temps

Les referències al bon temps són relativament freqüents a la crònica, però com que són situacions habituals en el nostre clima, el cronista tal vegada no li donava gaire importància i només anomenava aquestes situacions quan feia temps que no es donaven per haver-hi una tongada de mal temps, per exemple. El bon temps també és anomenat quan es relaten els esdeveniments socials i religiosos (fires i pancaritats).

Alguns exemples on s’anomena el bon temps són:

- Gener de 1908:

“Fa uns dies primaverals y els sembrats duen una blavor y esponera de no dir. Si ho fa així se podrà dir qu’enguany no ha fet hivern pel poc fret qu’encare hem sentit, anyorantlo els conradors que voldrien qu’els sembrats s’enradassen un poc ab la intensitat del fret.”

Segurament aquesta època coincideix amb les típiques calmes de gener que es produeixen cada any, amb l’anticicló centrat a la nostra zona i que fa que hi hagi temperatures primaverals.

- Novembre de 1908: “Favorida per un dia hermós y esplèndit, se celebrá la segona fira d’Inca...”

- Novembre de 1909: “Favorida per un dia espèndit diumenge se celebrá la primera fira d’Inca ab molt de concurs de firers, com pocs anys la hi havíem vista.”

- Gener de 1915: “Dies primaverals. Aquesta setmana ha fets uns quants dies de sol i cel blau, que han semblat primaverals.” Un altre exemple de les calmes de gener.

- Gener de 1920:

“Ha fet un mes de jener que no pareix que mos trobem a ple hivern. Els dies són primaverals i estirats. No plou, pero aixímateix els sembrats van bons degut a la humitat de les aigos tardorals que va fer. Els ametlers estan en ple floriment i coronats de blancura immaculada.”

2.7. Fred i gelades

El fenomen de les gelades normalment va lligat a situacions anticiclòniques a l’hivern, però també es poden donar després del pas d’una perturbació freda, quan el vent encalma. Són especialment perjudicials per als conreus si es produeixen en el moment del seu creixement o floració, és a dir, a la primavera. Per anys, l’any amb un major nombre de referències a la gelada és 1916.

Alguns exemples de gelades tardanes són:

- Abril de 1913: “Dimarts d’aquesta setmana fé una groça gelada qu’a molts de llocs cremá les brostes de les figueres i vinyes i a alguns creuen que s’en ha duit els albercocs.”

- Març de 1916: “Entre nostros pagesos se’n raona que una de les gelades que fé dies passats a moltes encontrades, ha cremat i mort l’amel·ló tirant a perdre l’anyada.”

- Març de 1917: “Dia 18 d’aquest mes feu una greu gelada i nostros pagesos temeren per l’anyada de la metla.”

2.8. Calabruix, tempestes i llamps

El calabruix o pedra, la tempesta i els llamps són fenòmens atmosfèrics severos que molt sovint van associats entre si. Són relativament freqüents, sobretot a final d’estiu i a la tardor.

Moltes vegades són noticiables per la seva repercussió a l’agricultura o pels danys materials i fins i tot humans causats.

Els exemples més destacables d’aquests fenòmens són:

- Març de 1911: “Se presenta un dia lo més hermós y cosa de la una de la tarde fa una gran calabruxada mesclada ab aygo, que’ls carrés torrentetjen de la pluje.”

- Octubre de 1911:

“Ben dematinada passa una tempesta de llamps y trons, s'aygo que'amolla no es suficient per fer saó. Una verga es entrada a la casa de s'Hort de S'Espolixones qu'está pel camí del Cementeri, recorreguent les dependències, y dexant senyals y desperfets per allá hont ha passat, valga que no hi ha hagudes desgracies personals.”

Aquest és un cas en què un llamp entrà dins una casa i provocà danys materials.

- Gener de 1914:

“Ahir de capvespre de sopte es sentí un tro de llamp tant fort que paraxia que s'anava abaix mitja població. El parallamps de la Fàbrica de can Ensenyat recuí la verga i alguns fragments s'esbaltiren per aquell endret. Casi totes les peres de llum elèctriques de la fàbrica quedaren inutilitzades i tengueren que suspendre la vetlada; llevat d'això i el consegüent susto no hi hagué res de nou.”

En aquest altre cas, el llamp també causà danys materials.

- Juliol 1915: “Les soques dels arbres quedaren pelades del calabruix i tronxades i come mossegades de coní per la forta pedregada. El temporal entrà bastant en el terme d'Inca que està an aquella banda quines propietats quedaren durament castigades.” La descripció del cronista que diu com quedaren les soques dels arbres dóna una idea de la magnitud i virulència del fenomen.

- Octubre de 1928. “Torna ploure abundantament, iniciant-se la pluja amb força de trons i llamps i un poc de calabruix. Llarg temps la llum estigué apagada. La nit presentava un aspecte abarronador, però pessà el temps sens que tenir que mentar cap accident.”

3. Conclusions

Gràcies a l'aportació feta per en Miquel Duran i Saurina i els seus col·laboradors s'ha pogut fer una caracterització del clima a Inca en el període estudiat, i sobretot a través dels diferents fenòmens meteorològics anomenats, bé sigui perquè així es relata, bé perquè així ho fa constar si es feia alguna festa religiosa o acte social (fires i pancaritats).

El període en qüestió (1907-1929) és prou dilatat perquè es puguin produir des de tempestes, ventades o nevades, fins a calorades o sequeres. Algunes d'elles, per la seva magnitud i rellevància, com grans plogudes, nevades o sequeres, són relatades amb més precisió i deteniment que d'altres que eren més corrents, com la calor habitual de l'estiu o les brusques.

Per tant, amb la informació recollida dels fenòmens ocorreguts en aquella època, podem pensar que el temps no era gaire diferent al d'avui en dia, amb períodes més humits i d'altres més secs.

Del recull de les referències als fenòmens atmosfèrics es poden extreure una sèrie de conclusions:

A. Pel que es veu, el temps atmosfèric en l'època estudiada no era gaire diferent al temps actual. Hi havia una mica de tot: sequeres, plogudes, nevades, ventades, etc.

B. Destaca per la seva durada i intensitat la sequera que comprèn de 1910 a 1914, i que suposà fins i tot l'eixugament de pous i cisternes per a l'abastiment humà.

C. Es veu com la societat inquera de l'època, tot i tenir un cert grau d'industrialització, depenia bastant del temps atmosfèric perquè les collites fossin productives, ja que en aquella època encara hi havia un nombre important de pagesos a Inca.

D. Tot i la irregularitat de les dades referides al temps, el període estudiat serveix per tenir una idea de les condicions atmosfèriques de l'època, malgrat el cert caràcter subjectiu que li pugui donar el cronista corresponent.

Referències als diferents fenòmens meteorològics, per anys

	Pluja	Bon temps	Neu	Sequera	Vent	Calor	Gelades	Calabruix	Tempesta	Llamps
1907	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1908	7	3	2	0	0	0	0	0	0	0
1909	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
1910	11	0	3	7	1	1	0	0	0	0
1911	7	0	0	0	0	2	2	2	1	1
1912	11	3	1	4	1	2	2	0	0	0
1913	7	1	0	6	3	2	2	0	0	1
1914	7	0	1	3	1	0	0	0	0	1
1915	3	1	1	1	0	0	0	3	1	0
1916	5	2	2	2	5	5	3	0	0	0
1917	6	0	4	0	1	0	2	0	0	0
1918	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
1919	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1920	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
1921	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
1922	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1923	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0
1924	8	0	0	2	1	0	1	1	0	0
1925	7	0	1	0	1	1	0	0	0	0
1926	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
1927	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1928	3	0	0	0	0	1	0	1	0	1
1929	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Total	95	14	19	27	14	14	12	8	2	4

4. Bibliografia

Publicacions *Ca Nostra* i *La Veu d'Inca*.

AA. VV. *Gran Enciclopèdia de Mallorca*. Palma: Promomallorca, 1989.

AA. VV. *Inca, un segle ciutat*. Inca: Ajuntament d'Inca, 2000.

PIERAS SALOM, Gabriel. *Nosaltres els inquers*. Palma: Lleonard Muntaner Editor, 2004.

ESTRANY BERTOS, Joan Josep. *Per Inca hi passen torrents*. Inca: Ajuntament d'Inca, 2001.